

ایلیاد

اثر
هومر

ترجمه‌ی
سعید نفیسی

www.ketab.ir

انتشارات پارمیس



سرشناسه: هومر، قرن ۹ ق. م. Homer

عنوان و نام پدیدآور: ایلیاد / اثر هومر؛ ترجمه سید نفیسی.

مشخصات نشر: تهران: پارس، ۱۳۹۶. مشخصات ظاهری: ۸۸۸ ص. ۱۲×۱۷ س. م.

شابک: 978-600-8708-24-7 وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتاب حاضر از متن انگلیسی با عنوان 'Iliad' به فارسی برگردانده شده است.

یادداشت: عنوان اصلی: Homer's Iliad.

یادداشت: کتاب حاضر در سال های مختلف توسط مترجمان و ناشران متفاوت منتشر شده است.

یادداشت: واژه نامه. موضوع: شعرهای یونانی - ترجمه شده به فارسی

Epic poetry, Greek -- Translations into Persian

Trojan War: موضوع

Legends -- Greece: موضوع

موضوع: آکیل (اساطیر یونانی) موضوع: (Achilles (Greek mythology

شناسه افزوده: نفیسی، سعید، ۱۳۷۴-۱۳۴۵،

روشنه‌بندی لنگره: ۴۰۳۲PA-۳۹۶ ات روشنه‌بندی دیوبنی: ۸۸۳/۰۱ شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۲۰۳۶۲



انکسار است پادشاهی

نشانی: خیابان کارگر جنوبی، پانزین تر از میدان حر، کوچه حاتمی، پلاک ۲۷

تلفن: ۴۹۶۹۲۵-۴۹۶۹۷۱۳۴-۴۹۶۹۷۱۳۴-۴۹۶۹۷۱۳۴

www.ketab.ir

المسود

الترجمه

ترجمه: سعید نفیسی

ناشر: پاریس

شمارگان: ۲۰۰ نسخه نوبت چاپ: دوم ۱۴۰۳

لیتوگرافی: توس

صحافی: محمد

چاپ: عطا

کتاب: ۷-۲۴-۸۷۰۸-۶۰۰-۹۷۸

فهرست

۹	دیباچه‌ی مترجم
۱۶	ایلیاد و ددسه
۲۸	هومرو دامنان جنگ تروا
۴۱	اساطیر یونان
۵۳	سرود نخستین
۸۷	سرود دوم
۱۳۰	سرود سوم
۱۵۲	سرود چهارم
۱۷۸	سرود پنجم
۲۲۲	سرود ششم
۲۴۸	سرود هفتم
۲۷۱	سرود هشتم
۲۹۸	سرود نهم
۳۳۱	سرود دهم
۳۵۸	سرود یازدهم
۳۹۸	سرود دوازدهم

۴۲۰		سرود سیزدهم
۴۵۸		سرود چهاردهم
۴۸۲		سرود پانزدهم
۵۱۶		سرود شانزدهم
۵۵۵		سرود هفدهم
۵۸۹		سرود هیجدهم
۶۱۷		سرود نوزدهم
۶۳۶		سرود بیستم
۶۵۹		سرود بیست و یکم
۶۸۷		سرود بیست و دوم
۷۱۲		سرود بیست و سوم
۷۵۴		سرود بیست و چهارم
۷۹۱		ضمائم

دیباچه‌ی مترجم

در سه هزار سال پیش دو منظومه به زبان یونانی قدیم سروده شده که شاید بیش از هر اثر ادبی دیگر در سراسر جهان شهرت و اعتبار داشته باشد. منظومه‌ی اول را که باید «حماسه‌ی یونانیان قدیم» دانست به یونانی *ایلیاس*^۱ یا *ایلیادوس*^۲ می‌نامند و وجه تسمیه‌ی آن از کلمه‌ی «ایلیون»^۳ یکی از نام‌های شهر تروا^۴ در آسیای صغیر است که پرگام^۵ به آن می‌گفته‌اند و یونانیان قدیم ده سال آن را شهر بند کردند و سرانجام تسبیح کردند. آثار این شهر را اروپاییان در جایگاهی که اکنون به نام «حصار ایلیون» می‌نامند کشف کرده‌ای است در ترکیه‌ی امروز یافته‌اند. این حماسه‌ی منظوم بزرگ شامل بیست و چهار سرود است که هر یک از آن‌ها *ایلیادوس* نام دارد و به همین جهت همه‌ی کتاب را نیز به همین نام خوانده‌اند. در برخی از زبان‌های اروپایی این کلمه را «ایلیاد» تلفظ می‌کنند و در عرف زبان فارسی نیز به همین نام معروف شده است.

منظومه‌ی دوم را به یونانی *ادوسئوس*^۶ می‌نامند و این کلمه در

1. *Ilias*

2. *Iliados*

3. *Ilion*

4. *Troie*

5. *Pergame*

6. *Odusseus*

برخی زبان‌های اروپایی اُدیسه^۱ خوانده می‌شود و در زبان فارسی نیز بیشتر بدین نام معروف شده است.

درباره‌ی اینکه گوینده‌ی این سخنان کیست و در چه زمانی می‌زیسته و آیا هر دو کتاب از یک سراینده است و یا از دو گوینده‌ی مختلف، بسیار سخن رفته است و شمه‌ای از آن سخنان در این دیباچه و یا ضمایم کتاب خواهد آمد.

از دیرباز سراینده‌ی هر دو منظومه را یک تن دانسته و او را به زبان یونانی «اومیروس»^۲ و به زبان لاتین «هومروس»^۳ نامیده‌اند. در کتاب‌های قدیم ما به رعایت اصل یونانی نام وی را «اومیروس» نوشته‌اند و در زبان‌های اروپایی به پیروی از زبان لاتین Homer و Homère ضبط کرده‌اند، به همین جهت در ایران امروز بیشتر به نام «همر» یا «هومر» معروف شده است. برخی احتمال داده‌اند که وی در قرن دهم پیش از میلاد زیسته باشد و هفت شهر مختلف یونان را زادگاه او دانسته‌اند.

عصر زندگی هومر

سراینده‌ای که ایلید و اُدیسه را سروده، پیداست که از دوران پهلوانی دور بوده و خود در زمانی می‌زیسته که مردم حسرت آن روزگاران پر از شگفتی و دلاوری را می‌خورده‌اند. بدینگونه پیداست که هومر در همان زمانی که این وقایع روی می‌داده

1. Odysée

2. Omeiros

3. Homerus

نمی‌زیسته است. هرودوت مورخ معروف می‌گوید: «به عقیده‌ی من هومرو «هزیود»^۱ (شاعر یونانی قرن هشتم پیش از میلاد) تنها چهارصد سال پیش از من زیسته‌اند.» بنابر این گفته، هومر معاصر لیکورگ^۲ قانونگذار معروف اسپارت بوده که در قرن نهم پیش از میلاد زیسته است و بدین حساب سه قرن پس از تصرف شهر تروا در جهان بوده است. اما دانشمندانی که رایشان مصاب‌تر است عقیده دارند که تاریخ زندگی او را باید اندکی بالاتر از زمان لیکورگ برد. در حدود سال هزار پیش از میلاد قرار داد. چنانکه در اسناد قدیم گفته شده است که لیکورگ اشعار هومر را که در آن زمان در آسیای صغیر می‌خواند، گرد می‌آورد و نسخه برمی‌داشت. از سوی دیگر پیداست در زمان که این اشعار سروده شده شاهان یونان جلوه‌ای داشته‌اند، در یونان هنوز سلطنت موروث برقرار بوده و این شاهان از نژاد پهلوانان داستانی بودند و هومر برای کامجویی و خوشامد این شاهان این اشعار را درباره‌ی پهلوانان سروده است. اینکه هومر می‌گوید: «فرماندهی چند تن خوب نیست، باید تنها یک سر کرده و یک شاه در سرکار باشد» خود دلیل بر این نکته است، زیرا که ناچار در حکومت دمکراسی که بعدها در یونان برقرار شده گوینده‌ای نمی‌توانسته است چنین سخنی از زبان اولیس بگوید.

ادبیات یونان پیش از هومر

شکی نیست که یونانیان قدیم پیش از نظم ایلیاد و اُدیسه ادبیات منظوم داشته‌اند و از آنچه به‌ما رسیده است مسلم می‌شود که نخستین سراینندگان آن سرزمین، راهبانی بوده‌اند که یونانیان خود به‌ایشان «آئوئیدوس»^۱ می‌گفتند و این کلمه را امروز به‌زبان فرانسه «آند»^۲ تلفظ می‌کنند. اشعاری که این گروه از سراینندگان سروده‌اند سرودهای دینی بوده که در مراسم مذهبی تغنی می‌کرده‌اند و مانند همه‌ی اشعاری که بدین اندیشه و بدینگونه سروده شده با موسیقی توأم بوده است. تردیدی نیست که در آغاز پیدا شدن هر زبانی نیز از اینگونه سرودسرایی مانند زندخوانی ایران قدیم معمول می‌شده است. سراینده‌سرایی در اینگونه موارد از سراینده‌ی بیشتر رواج داشته است. مدیته‌ها یگانه سراینندگان همان راهبان بوده‌اند که در سخن منظوم خود مدایان را می‌ستوده و کردار و رفتارشان را به‌نظم ادا می‌کرده‌اند.

پس از آن دسته‌ای دیگر از سراینندگان پدیدار گشته‌اند که هومر خود ایشان را «دمیئورگس»^۳ می‌نامد و این کلمه در زبان فرانسه «دمیورژ»^۴ خوانده می‌شود. این دسته از سراینندگان پیروزی‌های پهلوانان را نیز با مناقب خدایان توأم کرده بودند.

اندک اندک شعر غنایی و غزل‌سرایی نیز در آن کشور رواج یافته و در اشعار خود بیشتر به‌اصطلاح رایج شعر فارسی «بهاریه»

1. Aoidos

2. Aède

3. Demiourgos

4. Démiurges

یعنی اوصاف بهار را می‌سروده‌اند و در آغاز و پایان هر منظومه کلمه‌ی «لینوس»^۱ یا «لینوس»^۲ را که به معنی دریغ و افسوس است می‌آوردند، به همین جهت اینگونه از تغزل را لینوس نامیده‌اند.

سپس نوعی دیگر از شعر پدید آمده است که در دلاوری و سوگواری خوانده می‌شد و در آن نام «پئان»^۳ خدای روشنایی و زندگی را می‌برده‌اند که درمان و دلداری را از او می‌دانسته‌اند. و به همین جهت اینگونه از تغزل را «پئان» نام گذاشته‌اند. در میان پئان‌ها منظومه‌ای هم بوده که جنبه‌ی دینی نداشته است.

نوعی دیگر از شعر را تنها در جشن‌های زناشویی می‌سروده‌اند و شب‌ها که عروس را از خانه‌ی پدر با مشعل به خانه‌ی شوهر می‌بردند، در پایان اینگونه اشعار می‌سرودند و این اشعار را به مناسبت نام «هومن»^۴ که برای زناشویی بود، «هومنائوس»^۵ می‌گفتند.

قسم دیگری از شعر که رواج داشته مرثی بوده است که در مرگ دوستان و نزدیکان می‌سروده‌اند و آن را «طرینوس»^۶ می‌گفتند و به زبان فرانسه «ترن»^۷ می‌گویند.

تردید درباره‌ی وجود هومر

کسانی که درباره‌ی وجود هومر و انتساب ایلید و اُدیسه به او شک

1. élinus

2. Linus

3. Péan

4. Humèn

5. Humenaios

6. Threynos

7. Thrène

کرده‌اند، گفته‌اند که نه تنها این دو منظومه از یک گوینده نیست، بلکه ایلیاد مجموعه‌ی سرودها و مقطعاتی است که گویندگان مختلف در زمان‌های مختلف سروده و سپس آن‌ها را باهم گرد آورده و از آن کتابی ترتیب داده و تدوین کرده‌اند. اما در قرن هفدهم میلادی این عقیده سست شد و دانشمندان بزرگ به دلایلی ثابت کردند که سراسر ایلیاد اثر طبع یک گوینده بیش نیست. برخی دیگر درباره‌ی زمان سروده شدن این اشعار تردید داشتند و آن‌ها را از قرن دهم پیش از میلاد نمی‌دانستند و معتقد بودند که یونانیان قدیم قرن‌ها پیش از آن به شاعری آغاز کرده‌اند و حتی در این زمینه بدین عقیده پیوسته بودند که ایلیاد مجموعه‌ای از سرودهایی است که آندهای پیش از قرن‌های متعدد سروده‌اند و سپس آن‌ها را یکدست و یکنواخت کردند. با تصرفاتی همسان و هماهنگ کرده‌اند و بدینگونه که امروز هست گرد آورده‌اند. و حتی برخی قسمت‌های کهنه‌تر را نشان داده‌اند. از آن جمله، کسی از دانشمندان اروپا معتقد بوده که کتاب ایلیاد شانزده روش مختلف دارد و هر روش از آن از سراینده‌ی دیگری است و بدینگونه به جای آنکه آن را مطابق نسخه‌های رایج بیست و چهار سرود تقسیم کنند باید به شانزده سرود تقسیم کرد. امروز این عقیده دیگر چندان معتبر نیست. با این همه هنوز تردیدی درباره‌ی شخص هومر و ایلیاد و اُدیسه در میان هست و برخی معتقدند که هومر نام گوینده‌ای نیست، بلکه اصطلاحی است برای اینگونه اشعار.

بهترین راه برای روشن کردن این مطلب پیچیده، مطالعه‌ی دقیق در متن ایل‌یاد و اُدیسه است و در این مقدمه هر دو منظومه‌ی ایل‌یاد و اُدیسه بدین نظر تجزیه شده است.

www.ketab.ir